

Martin
MacInnes

Ohromující objevování
ničeho menšího než místa
lidstva ve vesmíru.

— Daily Mail

Host

Povznesení

**Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu
čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu
nositele práv zakázána.**

In Ascension

Copyright © Martin MacInnes, 2023

All rights reserved

Cover pictures from open sources

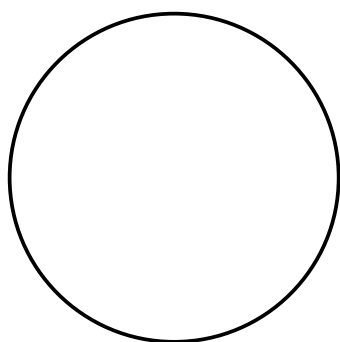
Translation © Boleslav Žemlík, 2025

**Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o.,
(elektronické vydání)**

ISBN 978-80-275-2945-2 (PDF)

ISBN 978-80-275-2946-9 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2947-6 (MobiPocket)



Endeavour

ČÁST PRVNÍ

Jedna

Narodila jsem se v nejnižše položené oblasti státu, sedm metrů pod hladinou moře. Když o tři roky později přišla na svět má sestra, přestěhovali jsme se jižněji přímo do města, do severní části Rotterdamu. Zdejší pozemky byly nové, ještě nedávno totiž tvořily mořské dno, které lidé pomocí člunů vybagrovali a pak zpevnili betonem. Podloží ještě nebylo úplně usazené a části naší ulice praskaly a uvolňovaly se. Vybavuju si pálení vonných tyčinek, slanou mořskou vůni uvnitř domu, jako by každý okamžik byl pouhým preludem, výjevem, který se ještě nezhmotnil.

Pláž u řeky byla umělá, a když jsme se po ní procházeli, představovala jsem si, že pod námi je prázdný prostor, obrovská propast. Chodili jsme sem o víkendech a o prázdninách a můj otec si bedlivě hlídal příliv a odliv, nikdy nezůstával na jednom místě, pořád přecházel tam a zpět. Nabrala jsem písek do plastového kyblíku, uplácala ho, vyklopila. Znovu a znovu. „Nekopej moc hluboko,“ varoval mě otec a pak svou pozornost upřel opět na vodu.

Během druhé světové války bylo centrum Rotterdamu — historické staré město — úplně zničeno. Moji rodiče si z dob svého dospívání pamatovali otevřené prostory, široké bulváry, vítr z přístavů bičující město. Viděli daleko, protože mnohé stavby byly srovnány se zemí. Ukazovali mi fotografie, vytištěné na malých bílých papírových kartičkách s černými okraji. Výjevy byly mlhavé, plné špíny a všechno — od zbylých budov až po postavy zvětšené, jak kráčejí mezi nimi — se zdálo menší, nižší. To mě uklidňovalo, měla jsem pocit, že svět pořád roste, že je neustále v procesu tvoření. Jednou snad

bude hotový. Panoráma Rotterdamu — který v současnosti živily lesknoucí se rafinerie lemující obří přístav — nyní připomínalo Manhattan, les z oceli, chromu a skla. Jednou v neděli odpoledne, když mi bylo pět let, jsem lopatkou projela pískem a ta zařinčela o beton pod ním. Nárazem se mi všechny nervy v těle lehce rozvibrovaly a zatmělo se mi před očima. Pláž nebyla pravá. Nikdy nezapomenu na zděšený pohled, který na mě otec upřel. Něco jsem zničila, říkal očima. Propíchla jsem kouzelnou bublinu a musela za to zaplatit.

Má matka Fenna pocházela ze severu, byla jediné dítě chůvy a továrního dělníka, kteří zemřeli — matka na rakovinu a otec na blíže nespecifikovanou nemoc krátce po ní — , když začala studovat na vysoké škole. Bylo by lákavé považovat matematiku — její vášeň a celoživotní pracovní náplň — za útěk z reality, utěšitelku, k níž se uchýlovala před konfrontacemi s realitou. Jenže jak mě ujistila Fennina sestřenice Erika, takhle to zkrátka nebylo. Matematika Fennu zajímala vždy. A nejen zajímala, byla jí úplně posedlá. Byla ostýchavé, zakřiknuté dítě, které jen málokdy promluvílo bez vyzvání a bylo zvyklé mít neustále u sebe nějakou knihu — držet ji v rukou, zírat na ni, opírat si ji rozevřenou o kolena — , takže bez ní působila neúplně.

Nikdy se mi nepokoušela vysvětlit, co přesně dělá, což je nepříliš užitečný zvyk, který jsem po ní nejspíš zdělila. Přestože většinu svého života strávila na univerzitě, nikdy neučila, nevysvětlovala. Matematika pro ni neznamenalala komunikaci, předávání informací mezi lidmi — byla to věda čistší, bližší hudbě, aktu objevování. Tituly, které jsem zahlédla na jejích políčkách — *Filosofie bodů vratu*, *Transformace projektilů*, *Hyperbolický pohyb*, *Ultraparalelní teorém* — , jako by měly vypouklý, neproniknutelný povrch. Když jsem po nich přejela prsty, nedostala jsem se ani o chlup blíž k jejich obsahu. Na jednom z hřbetů byl symbol nekonečna, dvě propletené smyčky, které neměly začátek ani konec, a nedoprovázel ho žádný titul.

Nikdy jsem neviděla, co Fenna celé dny dělá, nedokázala jsem si představit, nad čím celý život přemýšlí. Kdyby uměla mluvit jazykem, v němž uvažovala, jeho tóny by jistě nepřipomínaly žádný zvuk na této planetě.

Často trpěla migrénou, ležela ve svém pokoji se zavřenýma očima a mokrým bílým kapesníkem na čele. Během těchto epizod se napětí z jejího těla rozlévalo po celém domě. Náš otec Geert obcházel všechny místnosti a dával pozor, abychom nezvyšovaly hlas, neotevíraly ani nezavíraly dveře, nezapínaly počítač. Proboďával mě pohledem, jako bych příliš hlasitě i přemýšlela. Liboval si v pečování o Fennu, považoval to za určitou formu kázně. Dodávalo to jeho životu smysl a možnost něčím se zaměstnat. Paradoxně jsme se cítili nesví spíše v situacích, kdy se jí udělalo lépe, když jsme na krátkou dobu vypadli z rolí, k nimž jsme byli vycvičeni, a nevěděli, co vlastně máme dělat. Jsem si jistá, že Fenna některé své příznaky přeháněla nebo že nemoci přinejmenším uměle prodlužovala. Během záchvatů totiž kolem ní vyrostla jakási bariéra, která jí poskytovala prostor a možnost být chvíli sama. Nebylo třeba žádných dalších otázek, žádného vysvětlování. Samozřejmě to dělala zejména kvůli Geertovi, aby se cítil užitečný, aby se mohl vžít do své role. Rozptylovala ho a tím nás chránila před agresivnějšími stránkami jeho osobnosti.

V mém dětství pramenila bolest ze dvou zdrojů a jedním z nich byl samotný růst. Kosti se mi prodlužovaly v náhlých, dramatických vlnách. Mnoho nocí jsem protrpěla v agonii, kdy mi nohy pulzovaly nesnesitelnou bolestí. Někdy jsem se pořádně nevyspala i několik měsíců. Pronásledovaly mě noční můry o titěrných strojích, které pracují pod mou kůží a přebudovávají mě zevnitř, zatímco já všemu jen zvnějšku přihlížím jako bezmocný pozorovatel. Potila jsem se a někdy zvracela už jen z toho, jak moc pro mě byl celý ten zážitek cizí a neuchopitelný. A Fenna mi přese všechno byla v těch chvílích nablízku, nějakým způsobem vždy dokázala své vlastní trápení odsunout na vedlejší kolej. Nemusela jsem ji volat, nemusela jsem

vydat ani hlásku, zkrátka nějak vycítila, že ji potřebuju, a přišla. Konejšila mě, odhrnula mi zpoceně vlasy z čela a dlaněmi mi tiskla stehna a lýtka. Sevřela je, prsty zabořila do masa a pak je rytmicky masírovala nahoru a dolů, zápasila s mou bolestí a snažila se ji usměrnit tak, aby byla snesitelnější. Vzpomínám si, jak jsem vzhlédla a viděla ji stát u své postele, ale v první chvíli jsem nedokázala rozeznat, kdo to vlastně je. Když mi silou mačkala a hnětla končetiny, působila divoce. Tlačila znovu a znovu, rytmicky, poctivě, a já se snažila být zticha — a slzy mi vyhrkly nikoli bolestí, ale z vděčnosti, když se nečekaně objevily první známky úlevy. Jak stála v té tmě nade mnou, zdálo se, že se stala součástí mého těla. Zajímalo by mě, jestli si to užívala — tu skutečnost, že ji potřebuju, pocit, že jsme propojené. Nikdy jsme si nebyly takto blízké. Nikdy jsme v těch chvílích nemluvily — i kdybych se snažila, nedokázala bych to. Když mě utěšovala, vydávala podivné, něžné, kolísavé zvuky podobné ptačímu zpěvu, které byly tím posledním, co jsem před usnutím vnímala.

Každý večer jsem zaznamenala svou výšku lepicí páskou — opatrně, abych nepoškodila zeď — a ráno porovnávala rozdíly. Děsilo mě, že ta síla pochází z mého nitra, že se tímto způsobem rozvíjí něco, co je nedílnou součástí mého vlastního těla. Jako by moje hotová, dospělá verze byla připravená již při porodu, jen scvrklá a zabalená do malého měkkého klubíčka, a teď postupně nabobtnávala a rozkvétala. Měla jsem strach — pochybovala jsem, zda to dokážu zvládnout sama, ale když tu byla matka, která na mě o nocích nejen dohlížela, ale fyzicky jako by usměrňovala můj růst a měnila mě, věděla jsem, že nemusím, že vlastně nikdy nejsem sama. Když jsem se potom ráno pokoušela o první nejisté krůčky a posadila se v kuchyni na lavici u jídelního stolu, Fenna se na mě podívala s výrazem čiré vděčnosti a radosti. Něco to pro mě znamenalo — důkaz, že ji moje přítomnost činila šťastnou, že o mě navzdory všemu, co se stalo a dělo, opravdu stojí.

Geert si odjakživa přál jen jedinou věc — stát se architektem. K tomuto cíli se upnul už jako chlapec a své studium mu od počátku podřídil. Jenže pak se něco pokazilo a on nezvládl přijímací zkoušky. Podal tak mizerný výkon, že se zřekl možnosti si je někdy zopakovat. Promarnil svůj jediný pokus a nikdy se s tím nevyrovnal. O těchto jeho ambicích a jejich konci jsem se poprvé doslechla až dlouho po mém odchodu z domova — sám mi o tom nikdy neřekl. Do celé záležitosti mě zasvětila opět Erika. Ani ona neznala celý příběh, ale naznačila, že problémem byly nervy, že Geert trpěl ochromujícími úzkostmi.

A tak Geert, jenž se vždycky chtěl stát jediňě architektem, budovat na souši konstrukce a sledovat, jak vyrůstají, skončil u zaměstnání, které vysloveně nikdy dělat nechtěl a jemuž se věnovali jeho předkové: vydal se na moře. Stejně jako jeho otec a dědeček zpočátku pracoval v Atlantiku na rybářských lodích, jejichž výpravy trvaly několik měsíců. Rozhodl se tak, pokud jsem správně počítala, prakticky ihned poté, co nezvládl přijímací zkoušky, jako by se chtěl potrestat, pocítit štípání mrazivého slaného větru na kůži rozedřené od tvrdého a tlustého lodního lanoví. U této práce vydržel roky, déle než mnozí jiní, a vydělal si slušnou hromádku peněz. A pak nějakým nevysvětlitelným způsobem potkal Fennu.

Střetli se v noci na ulici, vrazili do sebe. Zrovna se vracel z baru a byl opilý. Jeho vlastní nešikovnost ho vylekala a cítil se trapně. Následujících čtyřiaadvacet hodin strávili spolu. Ten zážitek ho změnil. Byl jako posedlý, nedokázal myslet na nic jiného. Přes noc se stal někým jiným. Najednou získal smysl života, vůli něčeho dosáhnout. Nedokázal nebýt Fenně nablízku. Vyplutí na moře bral jako dezerci, katastrofu. Na lodi ho šířala žárlivost a paranoia. Udivovalo ho, stejně jako všechny ostatní, že v něm Fenna — snědá, vzdělaná, krásná — našla zalíbení, a sám sobě se vysmíval, že je to určitě nějaký přelud. Když se vrátil na břeh, učinil zbrklé, emocionální rozhodnutí, které bylo jeho povaze naprosto cizí: zapřísahal se, že se na loď už nikdy nevrátí. Ačkoli si myslel, že Fenna se brzo

vzpamatuje a už s ním nebude chtít mít nic společného, musel si ponechat alespoň nějaký prostor pro onu velice málo pravděpodobnou možnost, že se budou nadále vídat, nebo že si dokonce — málem na to nedokázal ani pomyslet — vybudují společnou budoucnost. Toho dne zvedl telefon a zavolał dvěma lidem, svému nadřízenému z přístavu a ženě, s níž měl strávit zbytek života.

V tom příběhu je všechno — moře, tajemná žena, náhodné setkání, které změnilo dva životy. Skutečnost, že já tuto událost zvládám podat pouze jako klišé, je podle mě jasným důkazem toho, jak nevysvětlitelný a neopodstatněný — a jak moc velkou chybou — jejich svazek byl.

Ukázalo se, že Geert moře nikdy úplně neopustil. Pracoval na něm, nepřímě, ještě bezmála čtyřicet let, dokud mu v nějaké neznámé a nedůležité kanceláři vodohospodářského úřadu neselhaly plíce a on nezemřel.

Geertův pradědeček byl zaměstnancem Sjedenocené východoindické společnosti, ve světě známé pod nizozemskou zkratkou VOC, v době, kdy se zmítala ve smrtelných křečích. Pradědečkův otec pro změnu pracoval také pro VOC, stejně jako jeho otec — alespoň tak mi o tom vyprávěli. Geertův otec Johannes rád líčil dobrodružství našich předků. Vzpomínám si na prázdný úsměv na Fennině tváři, když ten starý muž vyprávěl — nevěřila mu ani slovo. VOC, říkával Johannes, znamenala počátek moderní doby, vynález, díky kterému se všechno tohle — a máchl rukou k oknu, za nímž se rozprostíralo rotterdamské panoráma — stalo skutečností. Vznikla v roce 1602 a stala se první akciovou společností na světě. Měla všechny pravomoce státu — její lodě křižovaly světové oceány, VOC podepisovala dohody, vytvářela si spojence i nepřátele, popravovala vězně, kolonizovala celé země. Dokonce razila vlastní mince. Johannes nám vyprávěl o velikých dobrodružstvích, jež se odehrávala na dalekých ostrovech v Indickém oceánu, o trosečnicích, zakopaných pokladech a úžasných objevech a mě i mou sestru tím vždycky uhranul.

Díky těmto příběhům, tak vzrušujícím a dramatickým, nám naše vlastní životy připadaly nudné a nezajímavé. Jenže Johannes tvrdil, že žádný z těchto příběhů by se nikdy nemohl stát, kdyby Nizozemsko vypadalo jen trochu jinak. VOC byla založena právě kvůli nízké nadmořské výšce naší vlasti a komplikovaným možnostem obdělávání půdy. Nizozemsko se muselo znovu zrodit a stalo se tak vlastně bájnou zemí, zemí z říše fantazie. Zatímco původní Nizozemsko zůstalo na svém místě, jeho stínová země VOC se rozšířila do celého světa. Původní země byla v nebezpečí, ohrožována okolními masami vody, stále ve strachu ze zaplavení, zatímco VOC ze světových oceánů naopak těžila. Jako by neustálé obavy ze zatopení tuto zemi inspirovaly, aby se o oceánech dozvěděla tolik jako žádný jiný národ na světě.

Geert tyto příběhy neměl rád a právě to byl jeden z důvodů, proč je Johannes s takovou oblibou vyprávěl. Johannes byl zavalitý, hlučný muž se zarudlými tvářemi, který jako by přetékal z křesla, v němž seděl. Našeho otce nám vůbec nepřipomínal — Geert nám připadal šlachovitý, vyčerpaný, neochotný a zamlklý. Zpětně však celou situaci vidím jinak. Geert se po celý život svého otce bál, a zároveň toužil po jeho pozornosti a uznání, přestože se za tuto svou slabost nenáviděl. Drobnosti, které Johannes říkal — vtípky, komentáře, jež nás rozesmávaly —, na něj doléhaly. Bylo vidět, jak se Geert vždycky kousl do jazyka a pak opustil místnost a jak se na Fennině tváři pod mírným úsměvem objevil záchvěv obav. Jenže tehdy by mě ani ve snu nenapadlo, že se Geert bojí Johannese ze stejného důvodu, z jakého se já se sestrou bojíme Geerta.

Dnes už je jasné, že nejen tušil, že svého otce zklamal, ale také Johannese nechal, aby mu to znovu a znovu dával najevo. Zprvte tu bylo jeho zaměstnání. V očích svého otce byl Geert slaboch, který neměl na moře žaludek. Po zbytek svého života, až do chvíle, kdy v jedné z městských kanceláří společnosti skončil, pracoval Geert pro regionální vodohospodářský úřad, *Waterschappen*, jako vodohospodářský inženýr a poradce.

Jak jsem zjistila později, když jsem se v záchvatu předvídadelných výčitek svědomí pustila do zkoumání jeho života a snažila se udělat si o něm ucelený obrázek, kořeny *Waterschappenu* sahají až do třináctého století, kdy byl založen jako svaz několika poloautonomních správních orgánů, které pořádaly volby a vybíraly daně. Johannes se o tom ve svých příbězích nikdy nezmínil — tím by Geerta až příliš ocenil —, ale mezi inovacemi *Waterschappenu* a vznikem VOC existovala jasná souvislost. Práce úřadu v minulosti i současnosti byla klíčová. Kéž bych si to uvědomovala i za Geertova života.

Bez *Waterschappenu* by Nizozemsko nemohlo existovat. Země by byla okamžitě zaplavena, pohltila by ji voda. Zmizely by více než dvě třetiny její pevniny. *Waterschappen* se svou armádou inženýrů neúnavně upravoval a navrhoval nové způsoby, jak přehrazovat řeky, odčerpávat přebytečnou vodu a budovat umělé pobřeží, jako byla ta mělká písčiná pláž, kterou jsme pravidelně navštěvovali, když jsem byla malá. Jejich práce nebyla nikdy hotová, zápolení s vodou byl nekonečný úkol. To jsem tehdy nechápala a až nyní si dokážu představit, jaké břemeno Geert nesl na ramenou po celou dobu své dlouhé profesní dráhy. Takže když se večer vracíval z práce domů, necítil úlevu, ale odevzdanost. Nekončilo to. Víkendy a dovolené byly jen dočasným oddechem od úkolu pochopit, předpovídat, usměrňovat a rozlévat vodu, která by jinak zaplavila širší rotterdamskou oblast, v níž žily přes dva miliony lidí.

Jednou se tomuto životu upsal a už nebylo cesty ven. Zlobil se na nás, na své dcery, protože finanční nároky, které si naše existence vyžadovala, ho k němu poutaly. Jenže jeho nálady ovlivňovalo i to, co viděl v práci — nebezpečně přesně vyvážený svět, příroda nepřátelská k člověku, kdy katastrofu odvracely jen chirurgické zákroky týmů specialistů. Ne že by snad od nás žádal více vděku, ale aspoň abychom si přítomnost takovéto hrozby uvědomily a uznaly ji.

Všude spatřoval lhostejnost, kterou nesnášel. Každý večer před spaním jako poslední věc prostřel na stůl talíře a snídani,

jako jakousi výzvu, drobnou modlitbu, jako by tato vynaložená energie zvýšila pravděpodobnost, že další den opravdu nastane. Vstával brzo, dokonce i o víkendu, a nutil k tomu i nás, obvykle nejpozději v sedm hodin. Vybavuju si, jak za rozbřesku stojí na zahradě, přímo před mým pokojem, pod nohama mu křupou kamínky a on až příliš rázně a energicky začíná umývat moje okno. Až později mě s překvapením napadlo, jestli svým jednáním, které jsem vždy považovala za sadistické, nechtěl docílit spíše toho, abychom si užívaly života, abychom šly ven a poznávaly svět. Naše svoboda byla urážkou jeho pracovních závazků, ale práce ho rovněž naučila, že život se nedá žít pasivně, že je třeba se ho chopit a bojovat za něj. Jestliže on pracoval tak tvrdě — někdy přišel domů natolik ztuhlý, že si nedokázal ani sednout a raději stál ve dveřích nebo se zády opíral o zeď —, pak to nejmenší, co jsme mohly udělat my, bylo vážit si toho, co nám dává, a nemarnit dny v posteli.

Jako děti jsme se se sestrou nikdy nepokoušely jeho hrůzu nahánějící vznětlivost pochopit, jednoduše jsme se jí bály a všemožně jsme se snažily před ní skrývat. Asi nejděsivější ze všeho byla jeho naprostá nepředvídatelnost. Protože jsme ho neznaly, nevěděly jsme, čeho je schopen. Cokoli, co jsme řekly nebo udělaly — jakkoli neškodné to mohlo být —, ho mohlo rozpálit doběla. Nikdy jsem nikoho neslyšela rvát tak strašně jako svého otce. To mohutné hřmění jako by se pak v místnostech našeho domu ozývalo ještě další hodiny, nebo i dny. Rozbíjel věci, házel jimi o zeď. Jeho energie, prudkost jeho hněvu mě fascinovala. Pohyboval se s neuvěřitelnou lehkostí, dokázal skočit přes celou místnost, aby mě chytil a zvedl za límec košile. K těmto výbuchům samozřejmě docházelo jen ve chvílích, kdy byla Fenna v práci. Během těch období ticha za její přítomnosti jako by se jeho nenávist a zlost postupně hromadily a on napjatě čekal, až zase dostane příležitost je vypustit.

Helena, která byla o tři roky mladší než já, byla toho nejhoršího ušetřena. Geert nás obě často bil, rozdával nám tvrdé

facky, jimž jsme se snažily vyhnout nebo je vykryt dlaněmi a chránit si hlavu, čímž jsme ho neúmyslně rozčilovaly a provokovaly k dalším ranám. Ze všeho nejhorší však byly dlouhé výprasky, trvající i několik minut. Pokud vím, těm Helena nikdy vystavena nebyla. Nevím proč, možná Geert ukojil svůj hlad násilím, jehož se dopustil na mně. Možná ho prostě neprovozovala tolik jako já. Anebo možná něco ve způsobu, jakým jsem na jeho bití reagovala, otce odrazovalo od toho, aby se stejně vrhal i na svou mladší dceru.

S Fennou jsem o tom nikdy nemluvila, ale musela to vědět. Její migrény, podobně jako vyžadování absolutního ticha v celém domě, ticha, které znemožňovalo jakoukoli formu komunikace, a tudíž vylučovalo možnost, že jí o tom budu vyprávět, mohly být jedním z příznaků jejího vlastního strachu a pocitu bezmoci tváří v tvář Geertovu hněvu. Přestože mé matce nikdy nezkřivil ani vlasek, ta hrozba byla patrná, viditelná v podobě podlitin na mých pažích, krku i tváři. Opakovaně mnou mrštil o zeď. Čím horší bití bylo, tím více se Fenna uzavírala do sebe. Doma trávila méně času, na univerzitě pracovala déle a déle, utíkala do čistějšího světa symbolů, logiky a nadčasové pravdy. Vzhledem k pozdějším událostem je paradoxní, že jsem to nikdy nechápala a obviňovala jsem Fennu z toho, že nám nepomáhá. Co já vím, možná se zakročit pokusila, ale Geertova reakce byla tak bouřlivá, že ji okamžitě od jakékoli další snahy odradila. Dlouhé noci, kdy o mě beze slov, ale ne úplně němě pečovala a uvolňovala mé bolavé rostoucí končetiny, byly jejím způsobem, jak se o mě starat, chránit mě, jak si mě znovu získat.

Jedna z mála věcí, které matka v mých vzpomínkách hodnotila na Geertovi kladně, byla právě ta, jež pro mě a Helenu představovala snad největší zdroj úzkosti: jeho nepředvídatelnost. Když to říkala, usmívala se, hlas měla něžný a očima se upínala k nějaké vzpomínce z dávné minulosti: „Ať už udělá cokoli, vždy je to překvapení.“

Připadalo mi obzvláště tragické, ačkoli asi ne až tak neobvyklé, že vlastnost, která kdysi představovala jeho nejsil-

nější pozitivní stránku, se stala základem toho nejhoršího v něm. Stejně jako všechny děti jsem si ani já nikdy nedokázala přesvědčivě představit, jaký život moji rodiče vedli před mým narozením, v tom období nevinnosti, kdy neměli tolik závazků a povinností, ale rozhodně jsem nikdy nevěřila, že Geertova osobnost někdy mohla být zdrojem potěšení nebo okouzlení. Geert neustále zahrnující naši matku laskavostí, překvapivými dárky, spontánními víkendovými výlety. Geert v neobvyklé situaci — třeba při setkání s někým z Fenniny širší rodiny nebo s kolegy z práce, což jsou náročné okolnosti pro kohokoli a rozhodně pro tichého a zakřiknutého muže, jakým byl —, kdy ji překvapí, fascinuje, ukáže jí další rozměry své osobnosti, nové stránky svého charakteru, díky nimž se do něj zamiluje dvojnásob. Mohlo se to doopravdy stát? Jeho naprostá nepředvídatelnost se zpočátku mohla jevit jako projev nekonečné, neomezené, neuchopitelné osobnosti. Byl schopen úplně všeho. Potenciál k násilí v něm mohl být úplně od začátku a čekat, až ho spustí konkrétní podmínky a situace — otcovství —, ale do té doby nejenže zůstával nevyužit, ale ve skutečnosti posiloval štěstí, které vyzařoval, a dobro, které konal. Snad právě tohle vysvětlovalo, proč se mu Fenna nikdy nedokázala postavit, proč mu jeho násilí nemohla nikdy vyčíst. Kdyby ho odsoudila, odsoudila by zároveň i všechno to šťastné, co spolu prožili. A jakkoli litovala bolesti, již nám způsoboval — a kterou evidentně sama také prožívala během svých migrén —, navzdory všem výčítkám svědomí se zkrátka nedokázala přimět, aby zakročila.

Jednou z náročnějších věcí pro Geerta v pozdějších dekadách jeho působení ve *Waterschappenu* bylo, jak moc se všechno měnilo, zejména míra automatizace zaváděné do pracovního procesu, které nikdy plně nedůvěřoval. Předpověď byla klíčová — srovnávání roční úrovně vodní hladiny, odhadování nebezpečnosti blížící se bouře, včasné rozhodnutí ohledně evakuace určité oblasti —, jenže jak jednadvacáté století

kráčelo kupředu, byla práce stále náročnější. Docházelo k abnormálním výkyvům teplot, roční období se dramaticky překrývala a záplavy krajiny sužovaly po celý rok. Objem vody, který dříve napršel za měsíc, nyní spadl během jednoho dne. Mohutné příbojové vlny se rozbíjely o vysoké protipovodňové zdi, ochranné hráze a umělé pobřežní bariéry, jež vybudoval Geert se svými kolegy. Práce, která byla vždy velice obtížná, se stávala nemožnou. Rostoucí teploty vedly k sérii rozlivů řek do okolí a následnému vzniku trvalých bažin. Přibyli komáři, jimž se v nových mokřadech velmi dařilo, a v Geertově domovině po více než sedmdesáti letech došlo k prvním epidemiím malárie. Byl v těch dobách na prahu zhroucení, nastalá situace ho úplně semlela, protože změny nedokázal ani vysvětlit, ani s nimi držet krok. Realita ho porazila, naprosto překonala hranice jeho představivosti. Když večer dorazil domů, byl zpomalený, nemotorný, téměř jako v šoku. Neměl tušení, co přinese zítřek, už si nedokázal představit, co by se mohlo stát. Muselo ho to děsit. Měnil se celý ekosystém a on se s tím nedokázal vyrovnat. I sebemenší drobnost mohla spustit tu nejdivočejší změnu. Komáři kolonizovali krajinu. Příliš mnoho soli ve vnitrozemí ničilo zemědělství. A to byl stále jen začátek. Když se podíval ven, pomyslela jsem si, musel vidět konec světa.

Proti jeho vůli byly nainstalovány nové, automatizované protibouřkové bariéry, systém ovládaný umělou inteligencí, která komunikovala se satelity a v době hrožících záplav zvedala hráze. Od té chvíle na této nevyzpytatelné inteligenci závisely životy více než dvou milionů lidí a to Geerta definitivně zlomilo. Vyšachovali ho ze hry. Blížil se jeho odchod do důchodu a možnost, že by v práci pokračoval, vůbec nepřicházela v úvahu, a to bylo ještě před jeho onemocněním. Celý život se snažil držet moře na uzdě, a když se mu nemoc zhoršila a selhaly mu plíce, představovala jsem si — nebo spíše doufala —, že se nakonec, v posledních okamžicích svého života, dočkal kratoučké, drobné chvíle pokoje a smíření, kdy si uvědomoval, že už v boji nebude muset pokračovat.

Jako v jádru navždy frustrovaný architekt bral sebe i své úspěchy za zklamání, ale ironií bylo — a kéž by si to uvědomil —, že ve svém zaměstnání neustále budoval a přetvářel krajinu, každou hodinu, každý den. Bez nadšení, vynalézavosti a odvahy lidí, jako byl Geert, by naše země už dávno neexistovala. Byl architektem a archeologem, chystal plány i vykopávky, zaváděl systémy pro vsakování i odklánění vodních toků, překopával zemi, vyzdvihoval ji z hlubin na světlo. Vznikla rozlehlá, velmi propracovaná umělá pobřeží, poloostrovy vybudované z dovezeného písku, vysoké náspy, které se přirozeně rozpadávaly s ustupující vodou a písek se přitom rovnoměrně rozprostíral podél okrajů pevniny. V pobřeží byly zapuštěny mohutné železobetonové struktury, které celé jeho úseky podle potřeby posunovaly nebo vyzdvihovaly. Celé obrovské kusy krajiny vznikly na továrních 3D tiskárnách.

Nic z toho všeho jsem před Geertem nikdy nezmínila. Možná jsem neměla pocit, že si to zaslouží slyšet zrovna ode mě. Ale dodnes občas přemýšlím, jestli jsem přece jen neměla něco říct, možná ne tolika slovy, ale aspoň krátce, gestem, náznakem uznat to, co dokázal. Říct mu, jako by to snad potřeboval slyšet, že ten jeho čtyřicetiletý boj za to stál. Že se nenamáhal zbytečně.

Ráno v den pohřbu Fenna vytáhla fotografii, na které jako šesti- nebo sedmiletá stojím vedle Geerta. Oba se na ní usmíváme a na nohou máme vysoké gumáky. Řekla, že když jsem byla malá, než jsem nastoupila do školy, všude jsem za ním chodila a často ho následovala i do práce. Úplně jsem na to zapomněla. Vždycky mě fascinovaly ostrovy a teď si vzpomínám, jak mi Geert vyprávěl, že Nizozemsko, když se objevilo nebezpečí invaze, v rámci své vojenské taktiky otevřelo brány a hráze, zaplavilo celou zemi a vytvořilo z ní souostroví, přičemž vodní hladina byla příliš vysoko na to, aby se dala přebrodit, ale příliš nízko, aby se po ní dalo plout, a tak útočníci neměli šanci — zkrátka využívalo svou zranitelnost jako prvek ob-
ranné strategie, jako svou výhodu.

Na pohřbu jsem byla jedinou členkou nejbližší rodiny, která pomáhala nést rakev. Byla jsem jediná dostatečně vysoká. Vždycky jsem se za svou výšku styděla. Chtěla jsem být drobnější, trochu jako má sestra, ne vysoká a kostnatá. Svého otce jsem mohla nést, protože jsem mu byla podobnější, než jsem si uvědomovala. Část z něj jsem v sobě nosila pořád.

Dvě

Když Geert zemřel, naše matka to s emocemi nepřeháněla. Působila spíše překvapeně než rozrušeně, téměř fascinovaně tím proměněným světem, náhle prostornějším domem i zahradou, menšími jídlly, jemnějšími vůněmi a chutěmi, jiným pocitem z doteku matrace, nepřítomností obvyklých zvuků, jako byl například téměř neustálý proud lidové hudby z rádia v kuchyni a na zahradě. Helena a já jsme u ní zůstaly, co nejdéle to šlo, jenže ona nás u sebe ani nechtěla, ani nepotřebovala. Ráno po pohřbu se objevila v kuchyni se svými věcmi do práce a pak odjela na kole na univerzitu, jako by to byl den jako každý jiný. Flákalý jsme se po domě, popíjely, prohrabovaly se Geertovými věcmi, Helena se starala o praktické náležitosti jako komunikace s právníky, zatímco já jsem se ponořila do laciné nostalgie — vzala jsem Geertovy boty a zkusila, jestli mi sedí, oblékala jsem si jeho svetry a jejich límce mě škrtily jako utahující se smyčka — a slepé zuřivosti, když jsem si vybavovala ty nejhorší chvíle. Helena se do mých excesů nevměšovala a po třech dnech, poté co nás Fenna ujistila, že je v pořádku, a teprve když Erika slíbila, že ji bude chodit pravidelně kontrolovat, jsme nechaly matku v domě samotnou.

Helena odletěla, jak nejrychleji mohla, nejprve do New Yorku a pak do Jakarty, zatímco já zůstala kousek od domova a studovala ekologii oceánů a mikrobiologii v Rotterdamu a na Institutu Maxe Plancka v Brémách. Helena zdědila matčin matematický talent, uchytila se ve finančním právu a postupně pracovala pro několik bank a pojišťoven. Právě Helena mě poprvé upozornila na něco, co jsem si do té doby neuvědomila:

jestliže ona následovala Fennu, pak já jsem kráčela v Geertových stopách. Šokovalo mě to — jak důkazy o tomto dědictví, tak fakt, že jsem to dosud neviděla.

Ze svého dětství si pamatuju jen málo, nejstarší vzpomínky mám od pěti nebo šesti let. Vždycky mě zarazí, když si ostatní vybavují detaily z doby, kdy byli ještě batolaty. Nedokážu si představit vzpomínku ani jazyk, které jsou tak blízké neexistenci. Mluvit jsem se naučila pozdě, když už jsem se blížila školnímu věku, což Fennu tehdy znepokojovalo. Nikdy jsem se na její první vzpomínky nezeptala Heleny, ale nepřekvapilo by mě, kdyby její zkušenost byla úplně jiná než moje. Helena a já jsme dost odlišné, tři roky a dva oceány jsou to nejmenší, co nás odděluje. První, co si vybavím, když si ji představím, je její výraz: ústa otevřená do malého „o“, stoická a nevinná zároveň. Vidím ji jako kresleného srnečka — malého, krotkého, který potřebuje chránit. Je to idealizovaný obraz, typický pro můj nedostatek pochopení a sklon nahrazovat vhléd sentimentem, protože ona je ve skutečnosti mnohem silnější, než se zdá. Když jsme byly mladé, svázala nás k sobě nutnost — jelikož jsme nebyly schopné popsat, co se nám děje, přirozeně jsme tíhly k sobě, k jediné další osobě, která nám rozuměla. Je logické, že hned první šanci uprchnout využila. Nikdy jsem jí to neměla za zlé.

Heleně se podařilo tomu nejhoršímu vyhnout, ale i tak se našeho otce děsila. Byla velice chytrá a šikovná. Nějaká její vlastnost ji činila menším cílem, ale nevím přesně jaká. Talent, zručnost. Byla tišší, se vším se vyrovnala, kdežto já jsem vzdorovala. Nestěžovala si, měla otevřenou mysl a všechno pozorovala těma svýma úzkýma očima, schovanýma pod ostrou ofinou, kterou v dětství nosila. Myslím, že jsem ji nikdy neviděla plakat. Má neobvyklý talent téměř vše kolem sebe pozorovat se zdánlivou vyrovnaností. Geerta to fascinovalo a já jí to záviděla. Chtěla jsem být taky tak chladná a vyrovnaná jako Helena a nad světem jen tak krčít rameny. Jenže mně to nešlo.

O všech nocích, kdy mi Fenna masírovala končetiny, Helena tvrdě spala. S tímto darem se narodila a zůstal jí do dnešních dnů. Spánek miluje; ač to není zrovna fér, občas mě napadlo, že jí spaní vyhovuje, protože se blíží jejímu stavu pasivní bdělosti. Pravdou ale je, že jak Helena dospívala a my jsme se přestěhovali do nového domu, stále ještě v rámci Rotterdamu, a poprvé jsme dostaly každá vlastní pokoj, začala být čím dál průbojnější a sebejistější. Změnil se jí hlas, stal se hlubším a hlasitějším a bylo těžší ho ignorovat. I to jsem jí záviděla. Helena měla výhodu mladšího sourozence, mohla sledovat a učit se z toho, co se dělo se mnou, mohla si budovat osobnost, která se dokázala bránit. Mně takový luxus dopřán nebyl. Přišla jsem první. Nic jsem nevěděla. Mohla jsem být jen sama sebou, sedět na židli, houpat nohama a číst s pusou otevřenou dokořán. Helena byla realistka, bojovnice, ta, která přežije. Geertovo terorizování z ní paradoxně vytesalo osobnost, která ho dokázala ustát, což zároveň snižovalo pravděpodobnost, že se stane jeho cílem.

Když jsme byly mladší a sdílely pokoj s dvoupatrovou postelí, kterou jsem milovala díky jejímu nádechu soukromí, intimity a kamarádství, logicky jsme spolu sdílely i spoustu dalších věcí. Helena si mohla brát knihy, které jsem četla, ale zato ji často čekalo oblečení, z něhož jsem až příliš rychle vyrostla. Vymýšlely jsme hry a vyprávěly si komplikované příběhy, ve kterých jsme samy vystupovaly jako hrdinky čelící bezejmenným příšerám. Měly jsme společné hračky, sdílely jsme počítač, ale čeho jsme si užívaly nejvíc — a jsem si jistá jako máločím ve svém životě, že tohle jsme měly stejně —, byl pobyt venku, na poli nedaleko našeho prvního domu nebo v malém přilehlém lesíku. Trávily jsme tam hodiny a hodiny, prodíraly se hustým podrostem, vlastními těly kutaly tunely a vytvářely nové prostory, které tam do té doby nebyly. Mnoho mých vzpomínek na chvíle se sestrou je němých — jsme něčím zaměstnané, něco hrajeme, ale nemluvíme u toho. Nešlo o náhodu: mlčení během her eliminovalo pocit plynutí času a naopak nám připadalo, že ho přibývá. Zároveň jsme se tak vyhýbaly

potřebě mluvit o Geertovi a tím se pro nás jeho existence stávala méně bolestivou. Jen jedinkrát jsem se s Helenou pokusila o výprascích promluvit, a hned jsem toho litovala. Její oči mě prosily, abych mlčela. Chránila tak zároveň sebe i mě — opakováním toho všeho bychom nic nezískaly. Po tomto jediném pokusu nejenže bylo toto téma pro nás navždy zapečetěno, ale zdálo se, že Helena si v duchu zpětně upravila své vzpomínky, jako by samu sebe donutila uvěřit, že se tyto naše zážitky nikdy nestaly.

Naše počáteční blízkost nám nijak neprospěla — to je jasné. S přibývajícím věkem jsme se postupně odcizovaly. Byl to tah taktický, preventivní. Heleně hrozilo, že mi začne být podobná a stane se kvůli tomu stejným cílem Geertových výprasků jako já. Musela být naopak tvrdá. Jen tím, že mě odstrčí — ačkoli mě to mátló a možná i zraňovalo — a vytvoří si svůj vlastní prostor, se mohla stát sama sebou. Nelze to vidět jinak, než že jsem ji brzdila a vystavovala nebezpečí násilí. Kdyby zůstala ve stejném prostoru jako já, kdyby se chovala jako já, jsem si jistá, že by se útoky opakovaly.

Jednou z věcí, za které jsem ve svém životě nejvděčnější, je, že Helena nikdy nemusela být jako já. Pokud něco ospravedlňuje mou existenci, pak je to tohle. Byla jsem pro ni odstrašující příklad. Jestliže já jsem svůj život žila chybně a nevědomky a bezmocně jsem k sobě vábila bolest, pak to mělo smysl — pokud jsem tím od stejné bolesti ochránila svou sestru. Nakonec, když utekla, mohla žít šťastnější, pohodlnější a sebevědomější život beze mě.

Když jsme se začaly blížit dospělosti — a navzdory faktu, že jsem o deset centimetrů vyšší —, lidé si začali plést náš věk. Cokoli jsem dělala, jakkoli se chovala, pořád mě brali za mladší sestru. Je to něco prchavého, nevýslovného. Schopnost s lehkostí nést svou existenci ve světě, kterou si nelze vůlí osvojit a kterou jsem nikdy neměla. Helena zkrátka nějak ví, kam patří a že má právo tam být, ať už je kdekoli. Je to úžasné. A tak teď, když se s ní vidím — když za ní přiletím do Indoné-

sie a ona mě hostí a vyrazíme spolu na výlety lodí nebo když pijeme v barech během jejich návštěv doma — , jsem vždycky jako mladší kamarádka, ta, která se nechá vést. Nejde ani tak o peníze — spíše jako by to tak mezi námi bylo od přírody. Má sestra je určitým způsobem dospělá, má hluboký smysl pro perspektivu, který je mi naprosto cizí. Podle mého názoru svět není pochopitelný a nikdy pochopitelný nebude. Na to je příliš zajímavý.

Od deseti let jsem směla sama chodit plavat do řeky Nová Máza. Studená voda mě šokovala, uklidňovala a zároveň odváděla mé myšlenky. Vlezla jsem do vody, položila se na záda, zavřela oči a nechala se unášet. Pak jsem klopýtala po kamenité pláži s chodidly chladem zmodralými a necitlivými. Posadila jsem se s ručníkem přehozeným přes záda, třásla se a hlavu tiskla ke kolenům. Když mi z uší vytekla voda, zase jsem uslyšela zvuky místní husté dopravy. Nechtěla jsem domů a trvalo dlouho, než jsem samu sebe přesvědčila, abych znovu vstala. Pokaždé, když jsem pláž opouštěla, mě do chodidel tlačily kameny a říkala jsem si, že by stačilo dát si ty kameny do kapes a vejít do vody — a už nikdy nebudu muset zpátky domů.

Ta představa fungovala. Dokázala jsem žít dál, protože jsem věděla, že nemusím. Pokaždé jsem doplávala o kousek dál, a když jsem se pak škrábala na břeh, kameny se mi zařezávaly do chodidel čím dál hlouběji. Jednoho odpoledne na začátku podzimu jsem se cítila obzvlášť bezmocně. Neviděla jsem žádnou možnost útěku před Geertem a žila v neustálém strachu z něj. Blížily se bouřkové mraky a pláž byla opuštěná. Pociťovala jsem záchvěv nebezpečí, tu svobodu plynoucí z neohlížení se na svou vlastní bezpečnost, a s úšklebkem na tváři vpochodovala do vln. Voda mě páčila a do těla mi vysílala návaly uvolněné energie. Byla ledová. Když jsem se dostala k místu, kde se mi ponořila ramena, sevřela se mi hrud' a já začala polykat nahořklou vodu a jen pozvolna, jakoby z velké dálky, se mi do mysli vkrádal pocit, že se každou chvíli podvolím.

S otevřenýma očima jsem se ponořila, rukama i nohama jsem si razila cestu ke dnu. Pode mnou bylo jen pár metrů, ale cítila jsem, že jak klesám do hlubiny, vstupuju do propasti a plavu v nějaké nové říši, ve skryté komnatě svého nitra. Voda byla zakalená pohybem mých končetin, ale když jsem strnula, najednou jsem vše kolem uviděla velmi jasně. Větší kameny na dně řeky poseté larvami, houbami, přílipkami a lišejníky. Za nimi chomáče plovoucí zeleně a purpurové říční řasy. Nic nevydalo ani hlásku. Necítila jsem v uších dunění od vodního tlaku, v hlavě se mi nehádaly žádné hlasy. Zírala jsem na tu scénu, vodorovně zavěšená pod hladinou, a nehýbala se, abych si tím nezakalila výhled, a zničehonic jsem si naráz s potěšením uvědomila, že úplně všechno kolem mě je živé.

Od toho živoucího světa mé tělo neodddělovala žádná mezera. Byla jsem natlačena na hemžící se nesmírnost, každý krychlový milimetr vody byl hustě naplněný životem. Ty organismy byly tak malé, že jsem je neviděla, ale nějak jsem všude kolem cítila jejich přítomnost, jejich přátelství. Nedívala jsem se skrze vodu *na* život, dívala jsem se přímo *do* vodního života, mohutné mozaiky, která podpírala mé tělo, proučila mi do nosních dírek, uší, malých záhybů a otvorů na kůži, proplétala se mi mezi vlasy a prostupovala i očima, jež ji pozorovaly. Během chvíle, která mi připadala jako minuty, ale ve skutečnosti musela trvat jen vteřiny, jsem objevila úplně nový svět, místo plné významu a komplexnosti, téměř nekonečný počet organismů, v nichž jsem plavala jako v síti a každým drobným pohybem a rozvlněním svého těla nabírala bezpočet tvorů.

V šoku jsem se vynořila, lapala po dechu, kašlala a plivala vodu, která ze mě chtěla ven. Při každé křeči jsem se mimovolně přikrčila. Konečně jsem se vzpamatovala a pohlédla směrem ke břehu.

Břeh zmizel. Nad vodou se vznášely husté bílé chomáče mlhy. Otočila jsem se a viděla totéž, obzor zahalený v mlze. Nepanikařila jsem. Na ramenou jsem cítila teplo, pocit smíření. Několik okamžiků jsem se nechala unášet. Pak jsem zastavila,

vytrásla poslední zbytky vody z uší a snažila se zaslechnout zvuky dopravy. Ponořila jsem se zpět do vody a zabrala. Do minuty jsem dosáhla břehu.

Mlha houstla a nedařilo se mi najít oblečení. Stěží jsem před sebou viděla své ruce. Šla jsem opatrně po oblázcích zpět, snažila se následovat vlastní kroky, ale opačným směrem. Když jsem svůj balíček s věcmi konečně našla — rychleschnoucí ručník, tenisky s vlněnými ponožkami a klíčem od domu uvnitř, džíny, svetr a triko —, podívala jsem se na ně, jako by patřily někomu jinému a nebyly tam pro mě. Když jsem je sbírala a oblékala se, cítila jsem, jako bych se teprve vracela do své osobnosti, že dokud se nevměstnám do těch jasně vymezených tvarů, jsem průhledná a že tato forma nemusí nutně odpovídat tomu, kdo nebo co doopravdy jsem.

Teprve až jsem se začala sušit a oblékat, došlo mi, jak je chladno. Ruce mi tmavě zrudly a klouby získaly modrý nádech, na dotek bolely, jako by je zhmoždil samotný vzduch. Tenisky jsem měla ošoupané a děravé od častých výprav do těchto míst. Chytila jsem klíč od domu a pořádně ho stiskla, abych překonala tupou necitlivost svých zmrzlých dlaní. Cítila jsem to, trásla se zimou a myslela na Helenu, na to, kolik jí toho musím říct.

Spěšně jsem si usušila vlasy, zkontrolovala, jestli jsem nic nezapomněla, a pak se přes kameny rozběhla k otvoru v dlouhé zdi. Proběhla jsem skrz a dostala se na stezku vedoucí podél silnice. Běžela jsem tak rychle, jak jen to šlo, zahřívala se a mokré vlasy mě plácaly po tvářích. Sledovala jsem rychlé výměny chodidel na zemi, užívala si pohyb a zároveň měla pocit, že se mnou nesouvisí, jako bych byla na dvou místech zároveň. Když jsem na konci silnice uviděla náš dům, zastavila jsem se, abych se připravila. Musela jsem se vrátit do své role, připravit se říct ta správná slova, dostat se do patřičného modu. Navštívila jsem divoké a nebezpečné místo, ale bylo třeba se z něj vrátit. A když jsem na to pomyslela — na absurdní rituály našeho rodinného života —, znovu na mě přišly křeče,

ale tentokrát ze smíchu, hlubokého, přerývaného smíchu, který mě přímo tam u krajnice donutil ohnout se do předklonu. S rukama na kolenou jsem si užívala hořkosladké teplo každého nádechu.